

Program „Wczoraj i dziś i bobowskich Żydów” opr. Małgorzata Molendowicz

Punkt wyjścia

Historia bobowskich Żydów jest nie tylko historią, jest też dziejącą się na naszych oczach teraźniejszością – ona trwa. Choć od ponad 60 lat Żydzi nie mieszkają w miasteczku, ciągle na różny sposób są w nim obecni:

- we wspomnieniach starszych mieszkańców,
- w pozostałych po nich zabytkach (synagoga, kirkut)
- w wycieczkach Żydów często odwiedzających swoje miejsca kultu,
- w literaturze związanej z Bobową,
- w opowieściach tych, którzy odwiedzili Izrael czy Nowy Jork i spotkali tam bobowskich Żydów lub ich potomków,
- na starych fotografiach,
- w oficjalnych kontaktach władz miasta,
- jako motyw twórczości współczesnych bobowian (plastyka, fotografia, film).

Wobec ponad trzechsetletniej obecności Żydów w historii Bobowej nie można zamknąć kwestii słowami : „Kiedyś w Bobowej mieszkali Żydzi” i do tego ograniczyć wiedzę uczniów. Kiedy spotykają na rynku, koło

synagogi, czy w drodze na kirkut grupę ortodoksyjnych Żydów otwiera się przed nimi ogromny obszar pytań – Skąd się tutaj wzięli? Po co przyjechali? Dlaczego tak dziwnie wyglądają? W co wierzą? Warto wykorzystać te spontanicznie rodzące się pytania, by poszerzyć horyzonty myślowe młodego człowieka, wzbogacić jego wiedzę.

Charakterystyka programu

Program wpisuje się w kalendarz roku szkolnego oraz uwzględnia wydarzenia , które będą miały miejsce w nadchodzącym roku w lokalnej społeczności, dzięki czemu uczniowie poczują się współtwórcami, współorganizatorami niektórych wydarzeń. Podczas realizacji programu uczniowie będą mogli uzyskać odpowiedź na nurtujące ich pytania od osób kompetentnych, posiadających wiedzę na dany temat.

Cele programu:

Celem programu jest przybliżenie młodym ludziom zarówno faktów historycznych jak i budzenie w nich szacunku wobec dawnych współmieszkańców. Świadomość wspólnej historii, wielopłaszczyznowego współżycia naszych przodków z wyznawcami judaizmu powinny mieć wpływ na postawę współczesnego młodego pokolenia. Uczyć tolerancji, szacunku wobec odmienności wyznania i kultury.

Spodziewane efekty

Realizacja programu przynieść powinna bogate efekty w różnych sferach rozwoju młodego człowieka. Oto niektóre z nich:

- uczniowie wzbogacają wiedzę o swojej miejscowości,
- mają poczucie przynależności do swej „małej ojczyzny” (dla żydów Bobowa była tak ważna, że utworzyli jej namiastki w Izraelu i Nowym Jorku, czym więc powinna być dla jej współczesnych mieszkańców?)
- poznają inną religię,
- uczą się tolerancji,
- uświadamiają sobie i dostrzegają związki judaizmu z chrześcijaństwem, dostrzegają ich wspólne elementy,
- mają kontakt z literaturą i sztuką związaną z omawianym tematem,
- traktują odmienność etniczną jako źródło inspiracji do tworzenia własnych prac,
- rozwijają kreatywność, wykorzystując swoją wiedzę podczas tworzenia prac plastycznych, - mają okazję do autoprezentacji i wykorzystania umiejętności artystycznych podczas przygotowywania ”Wieczoru psalmów”
- odkrywają swoje możliwości, uzdolnienia,
- poszerzają swoją wiedzę o świecie współczesnym,
- uczą się otwartości na inne kultury, potrafią dostrzegać ich oryginalność, ucząc się jednocześnie szacunku i przywiązania do własnej tradycji.

Realizując wyżej wymienione cele wpisujemy się w założenia podstawy programowej uczącej szacunku wobec odmiennych poglądów, umiejętności współistnienia z wyznawcami innych religii, zasady dialogu i tolerancji. Podczas realizacji programu uczniowie uświadamiają sobie własną tożsamość, a tylko człowiek, który zna i szanuje własne korzenie potrafi szanować innych.

czas realizacji	Zadania - moduły	działania	metody	efekty	uwagi
wrzesień	Szukamy śladów	Poszukiwanie najbardziej widocznych śladów obecności Żydów w historii Bobowej	Wycieczka do synagogi i na kirkut, szukanie współczesnych śladów w mediach, czytanie opracowań, książek na temat Bobowej i odszukiwanie w nich śladów żydowskich.	Uczniowie dostrzegają, że społeczność żydowska pozostawiła po sobie namacalne ślady w postaci zabytków, ale też zapisanych wspomnień np. p.Stefana Gryzły	
październik	Na co dzień i od święta..	Na podstawie znalezionych śladów analizujemy życie codzienne Żydów, jak wyglądał ich strój, jakie były zwyczaje, obrzędy.	Na podstawie źródeł odtwarzamy strój żydowski, sporządzamy książkę kucharską, kalendarium	Kultura i religia staje się bliższa, bardziej dostępna i oswojona, a to co znane i oswojone nie budzi już obaw, nie wywołuje złych emocji. Gimnazjalistom łatwiej będzie zrozumieć i naturalnie zareagować na	

		Oglądamy, nazywamy typowe dla Żydów przedmioty. Czytamy fragmenty poświęcone obyczajowości bobowskich chasydów.	święt.	obecność Żydów spotykanych często na bobowskich ulicach	
listopad	Ja to jeszcze pamiętam	Próba utrwalenia wspomnień żyjących jeszcze mieszkańców Bobowej, którzy pamiętają obecność Żydów.	Spotkania ze starszymi mieszkańcami, np. z panią Józefą Myśliwiec, zapis jej wspomnień w formie audio, video lub pisanej.	Uczniowie mają okazję spotkać świadków historii, żywego kontaktu nie zastąpi żadna książka. Uczą się utrzymywać w różnych formach uzyskane informacje.	
grudzień	Zostawili swój ślad	Odwiedzenie miejsc kultu – synagogi i kirkutu. Analiza przedwojennych planów miasta z	Wycieczka do miejsc kultury, które nieustannie odwiedzane są przez grupy	Uczestnicy dostrzegają, niebagatelną rolę żydów w rozwoju miasta, zgodne współzycie narodowości polskiej i żydowskiej w	

		uwzględnieniem domów żydowskich i polskich.	turystów i wyznawców judaizmu. Budowa makiety bobowej na podstawie planu z 1939 roku uwzględniającej domy polskie i żydowskie.	sąsiadujących ze sobą domach.	
styczeń	Starsi bracia w wierze	Przyjrzenie się religii żydowskiej, wyjaśnienie jej zasad. Odkrywanie wspólnych elementów, podkreślenie ważności wspólnej części Biblii – Starego Testamentu.	Poruszenie tematu podczas lekcji religii. Spotkanie z ks. Proboszczem, który podzieli się swoimi wrażeniami z Diecezjalnego Dnia Dialogu z Judaizmem,	W namacalny sposób uczniowie widzą dialog z judaizmem, uświadamiają sobie, że prowadzą go lokalne autorytety i hierarchowie Kościoła. Stanowi to dla nich godny naśladowania wzór.	
luty	Przyswajamy, przetwarzamy, tworzymy...	Konkurs plastyczny		Uczestnicy rozwijają swoją kreatywność, wykorzystują wiedzę, w	

				oryginalny sposób ukazują swoje związki z tradycją miasta, wyrażają uczucia.	
marzec	Bobowa – Izrael – nowy Jork	Dzień dzisiejszy bobowskich Żydów na podstawie literatury, relacji świadków.	Czytanie relacji ludzi, którzy odwiedzili gminy żydowskie w Izraelu, czy Nowym Jorku. Spotkania z takimi osobami np. Zofią Tokarską, Wojciechem Molendowiczem, Barbarą Kowalską , które utrzymują też kontakt z bobowskimi żydami bądź ich potomkami.	Uczniowie dowiadują się, że choć Żydów nie ma w Bobowej, to zabrali ją oni niejako w swoich sercach i od nowa stworzyli w Nowym Jorku czy Izraelu. Będą zapewne zdziwieni, kiedy dowiedzą się że są tam dzielnice o nazwie Bobowa, bobowskie synagogi i jesziwy.	

			Oglądanie zdjęć.		
kwiecień	Holocaust, okupacja – wspólne doświadczenia	Zbieranie informacji o tym czym był Holocaust. Czytanie relacji świadków o rzeczywistości wojennej w Bobowej (powstanie getta, egzekucje, życie w gettcie, jego likwidacja). Odnoszenie wydarzeń lokalnych do Historii ogólnej.	Usytuowanie strefy getta na makiecie, wizja lokalna, ustalanie granic getta podczas spaceru po Bobowej, odwiedzenie miejsca egzekucji. Oglądanie fragmentów filmów fabularnych mających ułatwić uczniom wyobrażenie sobie tamtych wydarzeń (np. „Pianista”, „Lista Schindlera”).	Uczniowie dostrzegają ogrom cierpień narodu żydowskiego, okrucieństwo okupanta. Uczą się wrażliwości i szacunku dla eksterminowanego narodu. Rozumieją konieczność utrwalania pamięci o tamtych wydarzeniach.	

			Wyszukiwanie informacji o miejscach , w których zginęli bobowscy Żydzi (Oświęcim, Bełżec)		
Maj	Jak to utrwalić?	Przygotowywanie materiałów do wydania gazetki podsumowującej efekty pracy w ramach programu.	Redagowanie tekstów, selekcja materiałów, wybór zdjęć, opracowanie graficzne gazetki.	Uczniowie potrafią zredagować różne formy wypowiedzi (artykuł, relacja, wywiad, sprawozdanie, opowiadanie, reportaż). Planują prace, potrafią wykorzystać techniki komputerowe.	
czerwiec	Przeszłość – teraźniejszość – przyszłość. Podsumowanie.	Spotkanie podsumowujące.	Wydanie gazetki, zaproszenie gości, opracowanie koncepcji i scenariusza spotkania.	Uczestnicy potrafią pracować w grupie, planować, rozwiązywać różnorodne problemy, prezentują własne przemyślenia, prace itp.	

Podział programu na moduły ma nadać mu przejrzystość i ułatwić pracę, jest jednak rzeczą oczywistą, że treści poszczególnych modułów będą się przenikać. Każde działanie będzie oczywiście odnotowywane, fotografowane, tak, aby można było w końcowej gazecie zawrzeć najciekawsze materiały i zdjęcia. Myślę, że szczegółowe konspekty mogłyby powstać jako aneks do zrealizowanego programu i służyć do jego realizacji w kolejnych latach.

Literatura:

K. Majcher , *Bobowa.Historia-ludzie-zabytki*, Warszawa 2008.

W. Molendowicz, *Bobowa od a do ż*, Nowy Sącz 2009.

A.B. Skotnicki, W. Klimczak, *Spoleczność żydowska w Polsce. Zwyczaje i udział w walce o niepodległość*, Kraków 2005

Czasopismo „Nasza Gmina”

Prywatne archiwa mieszkańców – wspomnienia p. Alicji Czernik, Stefana Gryzła, Ludwika Gądka, fotografie, kronika p. Mieczysława Kowalskiego,